

To nejdůležitější ze semináře

Specifika ve vzdělávání dospělých

OBSAH

Úvod	3
Rozdíl ve vzdělávání dětí a dospělých	3
Plánování semináře	5
Zpětná vazba a reflexe	5
Výběr nástroje pro plánování.....	5
Jak ve škole podpořit sdílení znalostí, dovedností, postojů a zkušeností?	5
Trénování aktivizačních metod	6
Rozdíly ve vzdělávání žáků a učitelů	6
Osobní vzdělávací prostředí	6

Autoři: Soňa Španielová, Zuzana Svobodová, Igor Červený

Redakční rada: Dagmar Chytková, Martina Majer, Klára Hránková, Lenka Urbanová, Pavel Hodál,
Pavla Sýkorová, Miloš Bukáček

SPECIFIKA VE VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

PREZENČNÍ SEMINÁŘ

Cíle

- Rozlišíte specifika ve vzdělání dospělých.
- Zdokonalíte se ve svých lektorských dovednostech.
- Poznáte aktivizující metody vhodné pro dospělé.
- Vyzkoušíte si sestavit plán pro výuku dospělých a zrealizovat jej.

Cíle prezenčního semináře je prakticky procvičit témata, která se týkají vzdělávání učitelů. Na praktických aktivitách si účastníci rozvíjeli své komunikačních dovedností z pohledu předávání znalostí a dovedností (jak komunikovat při učení). Dále si zkoušeli vybrané aktivizační metody, které jsou vhodné při vzdělávání učitelů. Obsahem prezenčního semináře bylo také téma zpětné vazby a reflexe, diskuze nad tím, jak plánovat vzdělávání učitelů a komunikační tipy pro motivaci k učení v oblasti digitálních technologií.

ÚVOD

ICT koordinátor má být vzorem toho, jak správně učit s technologiemi. Měl by zvládat didaktické dovednosti a používat technologie ve výuce přirozeně a správně.

ROZDÍL VE VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ A DOSPĚLÝCH

Zamyslete se a zkuste si sepsat, jak naplňují výše uvedené znaky **pedagogičtí pracovníci jako specifická skupina dospělých ve vzdělávání**. Zkuste se zamyslet obecně, poté i konkrétně nad situací ve vaší škole a s vašimi kolegy a kolegyněmi.

Vybraný znak	Jeho naplnění u pedagogických pracovníků
Jaké zkušenosti mají učitelé, kteří se chtějí dále vzdělávat?	
Jaké životní priority vnímáte u učitelů a které by mohly mít vliv na jejich další vzdělávání?	
Jak ovlivňuje vzdělávání zralost učitelů? Jedná se z hlediska zralosti o homogenní nebo heterogenní skupinu?	
Jaká je u učitelů motivace pro vzdělávání?	
Jaký je u nich hlavní záměr, pokud se účastní vzdělávání?	

VZDĚLAVATELNOST DOSPĚLÝCH

Docilita čili vzdělavatelnost dospělých
Co znamená slovo docilita?

Docilita = vzdělavatelnost neboli schopnost zapojit se do procesu vzdělávání.

I když se s věkem projevují u dospělých **změny v senzomotorických a paměťových funkcích**, neznamena to, že by se starší generace nemohla, či neměla vzdělávat. Výzkumy ukazují, že **dospělý člověk je vzdělavatelny ve všech fázích svého života, jen je potřeba jít na to trošku jinak.**

- přizpůsobit materiály velikostí písma či kontrastem,
- uzpůsobit hlasitost věku účastníků
- používat mnemotechnické pomůcky
- uvádět příklady z praxe
- propojovat informace dle smysluplných celků apod.

I když jsou mezi lidmi individuální rozdíly, **dospělým se nejlépe učí mezi 9 a 11 hodinou dopoledne.** Naopak **mezi 13.-15. hodinou nastává výrazný propad výkonnosti**, takže pokud budete lektorovat v tomto čase, je lepší zařadit aktivizační metody výuky. Druhý **výkonnostní vrchol nastává mezi 17.-18. hodinou.**

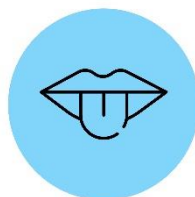
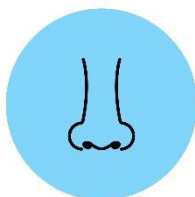
Na co je třeba ještě myslet:

- Dospělí **od 30. roku prochází procesem stárnutí**, což se projevuje na **únavě, poklesu vnímavosti, reakční schopnosti, fyzické zdatnosti...**
- **Únava je častým jevem a je nutné jí předcházet aktivizací vzdělávaných**, výběrem aktivizačních metod a vynechání či minimalizování stereotypní činnosti (výkladu, zápisu, zaměstnávání jen jednoho smyslu...).
- **Vnímání je vyvinutější než u dětí**, ale učivo je vždy selektováno, nevnímají se všechny podněty. **Motivace a citové zaujetí zvyšují vnímání.**
- **Pozornost má dospělý lepší, umí se déle soustředit, pokud má dobrou motivaci.** Zvyšování pozornosti je úlohou lektora, kde je třeba se zaměřit jak na intenzitu, rozsah délku i možnou fluktuaci pozornosti. Navozovat zpět pozornost je tedy možné různými metodami. Může jít např. o **výraznou, nečekanou změnu stylu pedagogické práce, o překvapující projev chování lektora, o podnícení tvořivé spolupráce účastníků s lektorem apod.**
- **Dospělý ztrácí mechanickou vlastnost zapamatování si**, vyžaduje neustálé memorování, má však lepší schopnost logické paměti a pochopení podstaty věci.

Dobrou zprávou je, že schopnost učit se máme po celý život, věk v tom nehraje roli.

Mění se však rychlost učení, s věkem klesá a proces učení tak trvá delší dobu.

Při výběru metod učení je třeba myslet na to, jak se učíme. **Zrakem vnímáme 75 % reality, sluchem 13 %, hmatem 6 %, čichem a chutí po 3 %.** Fyziologický stav jedince může mít výrazný vliv na průběh a výsledky učení!

Aktivita: Zkuste se zamyslet, zda byste přistupovali jinak ke vzdělávání třicetiletého kolegy a kolegy, který má třeba šedesát let. Jak byste aktivity změnili/přizpůsobili a na co byste v přípravě museli myslet.

PLÁNOVÁNÍ SEMINÁŘE

Součástí semináře by měla být aktivita, která vede k trénování toho, jak připravit seminář, jak přemýšlet o cílech semináře a motivaci učitelů ke vzdělávání. Účastníci by měli vědět, jak zjistit motivaci učitelů ke vzdělávání a na základě toho stanovit cíle školení.

Zodpovězte si následující otázky: Kdo má jaké kompetence rozhodovat o tom, kdy a jaké školení či obecně vzdělávání bude probíhat? Školení schvaluje vedení? Přichází to z vrchu? Nebo požadavky jdou zdola? Může ICT koordinátor sám rozhodovat?

ZPĚTNÁ VAZBA A REFLEXE

Část semináře byla vyhrazena na trénování toho, jak podávat zpětnou vazbu a vést reflexi. Účastníci by měli znát rozdíl mezi zpětnou vazbou a reflexí. Základní znalosti získali ze e-learningu, Na semináři by si je měli prakticky vyzkoušet. ICT koordinátor by měl vědět, že zpětná vazba a reflexe je důležitá nejen pro jeho práci při plánování a vedení vzdělávání, ale že i samotní učitelé potřebují dostávat zpětnou vazbu a vést reflexi svého vzdělávacího procesu.

VÝBĚR NÁSTROJE PRO PLÁNOVÁNÍ

Pro plánování vzdělávání učitelů je důležité, aby si ICT koordinátor vedl přehled, jaká školení je potřeba provést, kdo se jich má účastnit, jaké jsou výsledky vzdělávacího procesu, jakou formu bude vzdělávání vedeno, jaké jsou motivace učitelů. Součástí prezenčního semináře mohla být diskuse, díky které si účastníci ujasní, v jakém nástroji mohou tyto informace zaznamenávat. Zároveň je vhodné se pobavit o tom, jak si tvořit databázi různých konkrétních školení, které budou koordinátoři nabízet učitelům. Kde hledat? Jak nabízet? Jak si vést seznam? S kým sdílet?

Aktivita: Na semináři měli účastníci společně vytvořit databázi, která bude obsahovat různá školení na rok 2024, každý účastník přidá svůj tip (např. 2-3), co by doporučili kolegům, čeho by se mohli účastnit.

Na závěr si všichni nasdílí svoje tipy a výslednou databázi nástrojů je doporučeno, aby lektor/tutor nahrál do Moodle. Zkuste si pro sebe taktéž vytvořit plán školení pro rok 2024, která nabídnete svým kolegům ve škole.

JAK VE ŠKOLE PODPOŘIT SDÍLENÍ ZNALOSTÍ, DOVEDNOSTÍ, POSTOJŮ A ZKUŠENOSTÍ?

Zamyslete se, jak umožnit učitelům, vašim kolegům ve škole, sdílet své zkušenosti vzájemně, vkládat různé tipy na nástroje a aplikace, přidávat nabídku školení, seminářů a konferencí a další zajímavosti ohledně (sebe)vzdělávání.

Jak podpořit osobní vzdělávací prostředí učitele v oblasti digitálních kompetencí?

TRÉNOVÁNÍ AKTIVIZAČNÍCH METOD

V případě, že na semináři bude dostatek času, je možné trénovat vybrané aktivizační metody, o které mají účastníci zájem. Je vhodné si krátce připomenout, jak se vybrané metody vedou.

ROZDÍLY VE VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ A UČITELŮ

Při vzdělávání kolegů – pedagogů může koordinátor ICT narazit také na určité „etické“ problémy. Např. jak přistupovat k (ne)kázni kolegů, jak je upozorňovat na (ne)splnění úkolů apod. K řešení těchto otázek může pomoci uvědomení si role koordinátora ICT ve vzdělávání kolegů. Při výchově a vzdělávání učitel, jako formální autorita, vyžaduje od žáků plnění povinností a dodržování pravidel, která má škola nastavená ve svých interních předpisech a řádech. Tím se podílí na jejich formování a je vnímán jako osoba, která má nad žáky moc. Při dalším vzdělávání pedagogů je naproti tomu akcentován kolegiální přístup.

Lektor není v pozici toho, kdo určuje pravidla chování a případně užívá sankcí. Naopak se snaží být nápomocen při řešení složitých problémů a situací. Velký důraz je kladen na tzv., funkcionální vzdělávání. Jde o zaměření vzdělávání na řešení praktických situací, při kterém je žádoucí, aby dospělý měl aktivní přístup a podílel se na celém vzdělávacím procesu. Základní rozdíly v pojetí výchovné a vzdělávací péče u žáků a dospělých jsou pro přehlednost uvedeny v tabulce:

Vzdělávání žáků	Vzdělávání pedagogů
Převážně institucionální a stabilizované vzdělávací aktivity	Převážně decentralizované a flexibilní vzdělávací aktivity
Cíle, obsah a formy výuky jsou unifikované, včetně metodických postupů učitele	Cíle, obsah a formy výuky jsou diverzifikovány podle vzdělávacích potřeb, vzdělávání sami by měli ovlivňovat cíle a obsah podle svých potřeb, tomu by se měly přizpůsobit i metodické postupy lektora
Tradiční didaktické metody výuky	Tvorba operativních metodických soustav podle skladby účastníků a dalších podmínek
Informace z výuky jsou přijímány ve stejné formě, v jaké jsou prezentovány	Informace z výuky jsou konfrontovány s osobní zkušeností a případně i ověřovány
Prostředí výuky je ovlivňováno autoritou učitele, aktivita při zapojování se do výuky je nižší	Prostředí výuky je partnerské a aktivita zapojování se do výuky je vyšší
Získané vědomosti a dovednosti jsou využitelné až za určité časové období	Získané vědomosti a dovednosti jsou využitelné hned nebo za krátkou dobu

Použitá literatura: HORNÍK, F.: Rozvoj a vzdělávání pracovníků. Praha: Grada2006. ISBN 978-80-247-1457-8 MUŽÍK, J.: Androdidaktika. 2. vyd. ASPI 2004. ISBN 80-7357-045-9

OSOBNÍ VZDĚLÁVACÍ PROSTŘEDÍ

Na semináři se také pravděpodobně otevřelo téma osobního vzdělávacího prostředí.

Pravděpodobně máte Instagram, e-mail, mobil, nějaké knihy, appky či sešit na poznámky a podobné věci. Na všechny se můžete dívat zvlášť, větší sílu však mají dohromady – jako části, které tvoří propojený celek našeho osobního vzdělávacího prostředí.

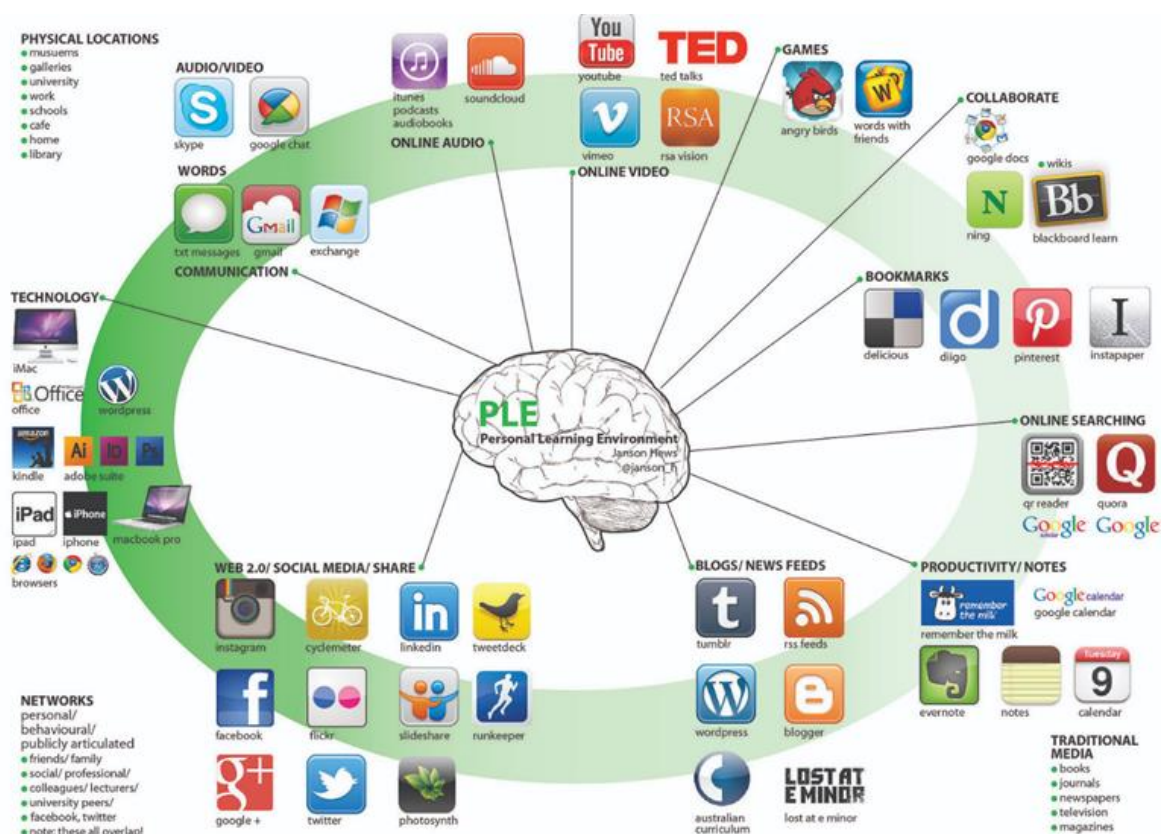

Schéma osobního vzdělávacího prostředí s použitím různých aplikací. Zdroj: [Personal Learning Environment: Janson Hews](#)

Osobní vzdělávací prostředí je tvořeno z nástrojů, pomocí kterých se snažíme něčeho dosáhnout a samostatně se učit.

Nejprve je podstatné si **stanovit cíle, časový plán a konkrétní úkoly**, pokud chceme k něčemu systematicky vykročit a dosáhnout toho. Pokud se třeba rozhodnete, že se chcete naučit natáčet výuková videa pro žáky i kolegy ve škole, samo se to nestane. Musíte si nejprve naplánovat dílčí kroky a úkoly. Zároveň je potřeba stanovit kdy, co uděláte (a zaznamenat třeba do Google kalendáře).

Než začnete videa tvořit, je třeba si o tom **sehnat dostatek informací** (jakou potřebujete techniku, pročíst recenze, shlédnout tutoriály apod.) Můžete začít odebírat newslettery, sledovat Facebook učitelů, kteří videa tvoří, vyhledávat na Google, nebo absolvovat kurz.

Veškeré informace je potom dobré si **vyhodnotit a roztrždit**. To, co je relevantní a použitelné roztřídíte a uložíte do záložek, případně si vše, co vás napadne, poznamenate do myšlenkové mapy v [XMind](#), do [Evernote](#), nebo do notesu.

Jakmile začnete videa **tvořit**, může to znamenat i sdílení vytvořených videí, k čemuž je třeba vyhledat dobré platformy a nástroje. Můžou se vám hodit i pokročilejší nástroje pro grafickou úpravu, práci s audiem apod.

Komunikace a sdílení je součástí tvoření, takže se můžete pustit do diskuzí v diskuzních skupinách a nejrůznějších fórech.

Pokud se pustíte do tvorby videí s kolegy ve škole, může vám pomoci sdílená složka na Google disku, nebo Trello k plánování úkolů.

Zpětná vazba je fáze konce i začátku zároveň. Když dokončíme nějaký úkol, je třeba zjistit, jak jsme na tom a pokusit se získat zpětnou vazbu. K tomu můžou sloužit komentáře na sociálních sítích, slido, nebo vlastní sebehodnocení třeba v učebním deníku na Wordpressu.

„K organizaci svého osobního vzdělávacího prostředí můžete využít **myšlenkovou mapu**, do které nástroje zakreslíte. Pomocí reflektivních otázek a seznamu nástrojů pak můžete přijít na ty, které by bylo vhodné doplnit. Nejsnazší cesta, jak si představit provázanost nástrojů, je na konkrétním vzdělávacím plánu.“ (zdroj: <https://kisk.phil.muni.cz/onlife/temata/osobni-vzdelavaci-prostredi/osobni-vzdelavaci-prostredi>).

Základní reflektivní otázky

Můžete si nakreslit svoji myšlenkovou mapu osobního vzdělávacího prostředí. K tomu vám mohou pomoci následující reflektivní otázky.

- Kam si píšu své cíle?
- Kam zaznamenávám plány, setkání, deadline?
- Kam a jak píšu úkoly?
- Kde sleduji plnění cílů, plánů a úkolů?
- čem chci mít pravidelně přehled?
- Kde mohu vyhledávat informace o mém oboru a zájmech?
- Co mi pomáhá ke čtení knih?
- Kam si ukládám zdroje?
- Kam si píšu lineární poznámky?
- Kam si píšu nelineární poznámky?
- Kam píšu texty?
- Co mi pomáhá vidět věci v souvislostech?
- Jaké jsou prostředky potřebné pro mou specifickou tvorbu?
- Jak a kde mohu zaznamenávat, co dělám?
- Co mi pomáhá k získání zpětné vazby a reflexi?
- Kde mohu prezentovat úkoly?
- Kde mohu prezentovat sebe?
- Nevynechávám nějaký důležitý bod? Nevyhýbám se něčemu?

(zdroj: <https://kisk.phil.muni.cz/onlife/temata/osobni-vzdelavaci-prostredi/osobni-vzdelavaci-prostredi>).

Zajímavý článek od Bořivoje Brdičky o osobním vzdělávacím prostředí učitelů naleznete zde: <https://spomocnik.rvp.cz/clanek/10655/OSOBNI-VZDELAVACI-PROSTREDI-UCITELE.html>